

Beslut

**efter kvalitetsgranskning i ämnet slöjd i grundskolans
högstadium vid Forssaklackskolan i Borlänge kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Forssaklackskolan. Syftet med denna tematiska kvalitetsgranskning är att granska vissa kvalitetsaspekter i ämnet slöjd i grundskolans högstadium.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar och låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Forssaklackskolan i följande utsträckning:

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Eleverna ges i flera delar möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Ge eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om olika material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

I vilken utsträckning omfattas slöjdämnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Slöjdämnet omfattas i låg utsträckning av ett jämställdhetsperspektiv.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt.

- Reflektera och diskutera löpande olika frågor kring jämställdhet med eleverna samt utmana eleverna i val av material och metod utifrån föreställningar om kvinnligt och manligt.

Uppföljning

Huvudmannen ska **senast den 7 oktober 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogat formulär användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2025:12295) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?

Inom denna frågeställning granskas om eleverna får ett aktivt lärarstöd genom hela arbetsprocessen som ger dem möjligheter att utveckla idéer samt utveckla och använda strategier. Vidare granskas om undervisningen är stimulerande, motiverande och utmanande samt om eleverna löpande och tillsammans med läraren får möjlighet till reflektion över process och resultat.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna får i flera delar en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Processinriktat lärarstöd

Granskningen visar att lärarstödet i slöjdundervisningen är processinriktat och sker genom dialog i form av formativ respons.

Lärarstödet är utformat så att eleverna kan utveckla idéer och använda olika strategier för att lösa en uppgift. Av intervjuer med lärare och elever framgår att en arbetsprocess ofta inleds med att lärarna visar för eleverna förslag på hur en slutprodukt eller en halvfärdig produkt kan se ut som eleverna sedan kan utgå ifrån som inspiration. Detta bekräftas under en av Skolinspektionens lektionsobservationer där det framme vid tavlan stod en färdig trälåda som var inljudad och bar den typ av mönster som eleverna förväntades bearbeta i träet. Elever ger också exempel på att en lärare visade en slutprodukt med medvetna fel, vilka läraren och eleverna först gick igenom tillsammans. Lärare och elever uppger vidare att nästa steg i processen är att eleverna får göra en skiss för den produkt som ska tillverkas. I samband med detta får elever välja design på produkten, till exempel motiv och färger. Lärare och elever beskriver att lärare i början av ett arbetsområde samt på vissa lektioner går igenom olika steg av

arbetsprocessen samt visar vad eleverna ska göra, vilka verktyg och vilken teknik som de ska använda under processen. Ett exempel på detta framkom i en av Skolinspektionens lektionsobservationer i materialinriktningen trä och metall. Läraren inledde lektionen med att samla eleverna vid arbetsplatserna närmast tavlan och instruerade eleverna var olika verktyg fanns och vad eleverna förväntades göra vid olika steg i processen och var i salen som det skulle göras. Läraren visade i samband med detta bland annat hur eleverna skulle såga av kanter på fogarna som skulle hålla ihop sidorna på lådorna som de tillverkade. Av dokument som har begärts in från huvudmannen framgår att eleverna även har tillgång till arbetshäften för varje materialinriktning. Dessa arbetshäften innehåller bilder på och texter om en viss produkt, som bland annat beskriver arbetsprocessens olika steg, mål och syfte med respektive uppgift samt koppling till läroplan och bedömningskriterier. Såväl lärare som elever berättar i intervjuer att lärarna uppmuntrar eleverna att pröva och ompröva olika tillvägagångssätt för att lösa en uppgift på. Det kan exempelvis handla om att låta elever pröva olika tekniker eller pröva en teknik med olika verktyg. Ett exempel på detta framkommer i en av Skolinspektionens lektionsobservationer i materialinriktningen trä och metall där läraren frågade en elev om hen hade provat andra verktyg för att få till ett visst mönster.

Lärarna ger i dialog med eleverna löpande stöd och återkoppling under arbetets gång och stödet utformas så att eleven behåller initiativet i arbetsprocessen. I intervjuer berättar elever att lärarna ger stöd under arbetsprocessen och kan hjälpa till om eleverna behöver råd vid ett moment eller förklara vad nästa steg är. Elever uppger att lärarna tycker att det är viktigt att eleverna ska utföra momenten på egen hand innan lärarna praktiskt visar eleverna hur de ska göra. Exempel på att lärarna ger stöd samtidigt som de låter elever behålla initiativet framkommer i Skolinspektionens lektionsobservationer i båda materialinriktningarna där lärarna gick runt till elevernas arbetsplatser och såg till att alla elever arbetade enligt den planerade processen. Lärarna ställde samtidigt frågor och föreslog olika alternativ att ta ställning till avseende produkten eller tekniken samt gav elever beröm när de använde en viss teknik på rätt sätt.

Utmanande undervisning

Granskningen visar att undervisningen är motiverande och utmanande men att eleverna endast arbetar individuellt.

Undervisningen är utformad så att eleverna oavsett kunskapsnivå stimuleras till utveckling. Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna får pröva olika tekniker samt att lärarna uppmuntrar eleverna att göra uppgifter mer avancerade och komma med egna förslag. Lärarna och elever beskriver att eleverna ofta får i uppgift att tillverka ett bestämt föremål, till exempel en tröja eller en trälåda, men att eleverna kan påverka

designen på dessa produkter. En lärare ger som exempel att en elevgrupp har fått i uppgift att tillverka en slöjdpåse i tyg och till den finns ett grundmönster. Enligt läraren kan eleverna däremot själva välja ifall de vill göra den till en ryggsäck eller om de vill addera en ficka, dragkedja och liknande. Elever bekräftar att vissa moment av designarbetet är av olika svårighetsgrader, till exempel att det är mer avancerat att välja att brodera ett motiv på en tröja i stället för att rita och stryka på en bild. I dokument som har begärts in från huvudmannen framkommer även att elever ska ge de trälådor som de tillverkar i materialinriktningen trä och metall en personlig utsmyckning i form av ett budskap, ett mönster, en symbol eller en logotyp med hjälp av olika tekniker som bildhuggeri och karvsnitt. En lärare uppger att det kan finnas möjlighet för elever att välja mellan en grundläggande variant eller en mer utvecklad samt att det finns ytterligare detaljer att addera om elever vill göra något mer avancerat. Enligt lärare och elever finns möjlighet för elever som blir klara med en uppgift tidigt att påbörja andra projekt, så som att börja skissa på ett kommande projekt eller arbeta med ett mindre mellan två planerade projekt. Vidare beskriver lärarna att de har höga men rimliga förväntningar på alla elever oberoende av faktorer som bakgrund och könstillhörighet och att de försöker möta eleverna där de befinner sig i kunskapsutvecklingen. Lärarna berättar att eftersom skolan enbart har elever i årskurserna 7 till 9 får de elever från olika mellanstadieskolor. Därför förväntar sig lärarna inte att eleverna har särskilda förkunskaper sedan tidigare utan följer regelbundet upp om elever behöver stöd eller extra utmaningar.

Undervisningen består främst av enskilt arbete och eleverna får sällan dela erfarenheter med varandra. En lärare som undervisar i materialinriktningen textil uppger i intervju att det ingår samarbeten när eleverna läser materiallära i årskurs 8. Läraren berättar att de under arbetsmomentet bland annat eldar tygbitar som eleverna sedan tillsammans i grupper ska försöka ta reda på vilket tyget var. En annan lärare som undervisar i materialinriktningen trä och metall berättar att eleverna hade alternativet att arbeta tillsammans med andra när de skulle bygga fågelholkar, men att eleverna ändå föredrog att arbeta själva. Av intervjuer med elever framgår att det är sällan som de samarbetar tillsammans under planerade former och att de främst arbetar med sina föremål på egen hand, även om en elev ger exempel på att de under ett valbart projekt i materialinriktningen textil var några stycken som arbetade tillsammans när de skulle tillverka en dräkt. Elever beskriver dock att de hjälper varandra när det behövs och ger som exempel att de i materialinriktningen trä och metall har hjälpt varandra att såga ut vissa trästycken.

Reflektion över process och resultat

Granskningen visar att undervisningen innehåller moment där eleverna löpande reflekterar över arbetsprocessen och resultat tillsammans med lärare.

Lärarna ställer frågor löpande till eleverna och låter dem utvärdera och bedöma resultatet av sitt arbete under hela processen. Elever uppger i intervjuer att det blir tillfälle för reflektioner redan i samband med att de tar fram sin skiss och väljer design, motiv och teknik. Lärare berättar att de sedan stämmer av med eleverna hur deras pågående arbeten förhåller sig till skissen och kan då ställa frågor om varför en elev kan välja att frångå den ursprungliga tanken och hur eleven tänker sig ändra på det som hen inte är nöjd med. I Skolinspektionens lektionsobservationer i materialinriktningen trä och metall framkommer ett exempel på att lärare uppmuntrar till reflektion i samband med att en elev frågade läraren vad hen tyckte om det mönster som eleven bearbetade i träet. Läraren bollade då först tillbaka frågan till eleven att själv bedöma innan hen gav sin egen åsikt och olika förslag till hur eleven kunde fortsätta arbetet. Ett liknande exempel visade sig även i materialinriktningen textil där en elev undrade vilken färg som tröjan skulle ha på sina muddar och blev uppmuntrad av läraren att själv fundera över det. En lärare berättar i intervju att hen även uppmuntrar eleverna att använda sig av en arbetsbok i vilken eleverna löpande får skriva upp de val som de gör under arbetets gång. Lärare och elever berättar i intervjuer att när produkten är färdig skriver eleverna en sammanfattning och gör en utvärdering med riktade frågor om arbetsprocessen. Frågorna handlar bland annat om vad eleven kunde ha gjort bättre och hur eleven har löst eventuella problem som har uppstått. En lärare ger även exempel på att hen låter elever reflektera muntligt i slutet genom att ställa frågor om hur de uppfattar att slutresultatet blev i förhållande till den framtagna skissen. Ett exempel framkommer i en av Skolinspektionens lektionsobservationer i materialinriktningen textil där läraren förde en dialog med en elev om trycket på en tröja som eleven hade färdigställt under lektionen. Eleven uppgav att hen tyckte att det saknades en balans i trycket, men att bilden som hen hade använt utjämnade motivet. Läraren berömde eleven för resultatet och lyfte fram särskilda detaljer, som sömmarna och att eleven hade utvecklat trycket. Läraren uppmanade sedan eleven att skriva en utvärdering på nästkommande lektion.

Utvecklingsområde 1

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Variera arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Enligt läroplanen ska eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.¹

Motiveringen till utvecklingsområdet är att arbetsformerna utgörs av individuellt arbete och att elever främst arbetar tillsammans på egna initiativ. Genom att variera arbetsformer och låta eleverna arbeta både enskilt, i par och i grupp ges eleverna möjlighet till att dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna varierar arbetsformerna så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning undervisningens innehåll bidrar till att eleverna utvecklar kunskaper om material och metoder utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Vidare granskas om undervisningen utformas så att eleverna får möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och hur de kan använda olika metoder för resurshushållning.

Skolinspektionen bedömer följande: Eleverna ges i flera delar möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever,

¹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Material- och metodkunskap utifrån hållbar utveckling

Granskningen visar att det skiljer sig åt i vilken utsträckning undervisningen ger eleverna en fördjupad förståelse och kunskap om olika material. Eleverna får dock kunskap om olika slöjdmetoder utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken mån eleverna får fördjupa sina kunskaper om olika material samt hur dess ursprung och framställning påverkar miljön. Såväl elever som lärare berättar i intervjuer att detta framför allt sker inom materialinriktningen textil i samband med att eleverna läser materiallära i årskurs 8. Av intervjuerna och dokument som har begärts in från huvudmannen framgår att eleverna då får lära sig om olika materials egenskaper. I uppgiften ingår att fördjupa sig inom utvalda natur- och konstmaterial och eleverna får riktade frågor att besvara i början av varje lektion under den period som arbetsområdet pågår. Frågorna rör bland annat hur materialen framställs, vilken påverkan de har på miljön samt en jämförelse mellan dem utifrån för- och nackdelar, likheter och skillnader. Lärare i materialinriktningen trä och metall ger exempel på att de har fört samtal om vilka material som de använder och varifrån de kommer, att de enbart köper in svenskt trä och hur träslag som mahogny påverkar regnskogar samt kvaliteten i svenskt stål. Enligt elever har det dock inte har förts särskilt många diskussioner om material utifrån ett miljöperspektiv i undervisningen i materialinriktningen trä och metall. En lärare som undervisar i materialinriktningen trä och metall uppger att de skulle kunna lyfta det mer på lektionerna, till exempel att materialet som de använder sig av i undervisningen ofta är nytt och att det finns andra alternativ, men att det inte har funnits tid.

Eleverna får kunskaper om olika slöjdmetoder som bidrar till slöjdprodukter som är användbara, välgjorda och håller länge. I intervjuer med lärare och elever framkommer exempel på att lärarna för samtal med eleverna om hur slöjdmetoderna kan öka produkternas livslängd. Elever berättar bland annat att lärare i materialinriktningen textil har visat hur elever ska stryka på motiv för att det ska sitta längre samt fästa trådar så att de inte ska släppa. Lärare som undervisar i denna materialinriktning uppger även att de har diskuterat varför vissa sömmar är att föredra framför andra. Elever beskriver att lärare i inriktningen trä och metall uppmärksammar kvistar och sprickor i träet som kan bli problematiskt längre fram i processen. Detta bekräftas vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer då läraren påtalade för elever att de skulle undersöka det trästycke som de sågade för att försäkra sig om att det inte fanns några sprickor i detta. Under samma lektionsobservation visade

läraren också hur eleverna med hjälp av mindre träskivor kunde minimera glapp i sinkningen när de skulle sammanfoga sidorna på trälådorna som de tillverkade.

Reflektion och val under arbetsprocessen utifrån ett hållbarhetsperspektiv

Granskningen visar att eleverna får reflektera över olika val utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Eleverna får göra självständiga val av metoder för resurshushållning som bidrar till hållbarhet samt får jämföra olika slöjdmaterial utifrån ett miljöperspektiv. Elever beskriver att lärarna är noggranna med att elever inte ska slösa på material när de ska klippa ut tyg eller såga ut trästycken, men uppger att de inte diskuterar resurshushållning eller återbruk i undervisningen. Lärare och elever berättar att det finns lådor med överblivet spillmaterial som eleverna kan använda sig av till olika projekt. Enligt en lärare som undervisar i materialinriktningen textil kan det i samband med detta uppstå spontana samtal om varifrån vissa textilier kommer och om att de är begagnade. En lärare uppger också att hen brukar uppmuntra elever att ta med sig klädesplagg hemifrån som de behöver laga. Vidare berättar lärare att det tidigare har funnits ett återbruksprojekt med jeans i årskurs 8 och att elever har fått åka till second hand-butiker för att välja ut klädesplagg att sy om. Lärare och elever beskriver att de i samband med materiallära i materialinriktningen textil gör jämförelser mellan natur- och konstmaterial samt bränner olika tyger varefter eleverna tillsammans ska lista ut vilket tyg som det rör sig om. I materialinriktningen trä och metall berättar elever att lärare har tagit upp och jämfört mjuka och hårda träslag samt att lärare har uppmanat eleverna att välja rätt träslag till skålar som de ska tillverka för att dessa ska hålla längre.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 2

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Ge eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om olika material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Av läroplanen framgår att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om förutsättningar för en god miljö och en hållbar utveckling och kunskaper om och förståelse för den

egna livsstilen betydelse för hälsan, miljön och samhället.² Av kursplanen för ämnet slöjd framgår bland annat följande gällande hållbar utveckling. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativiteten och handlingsberedskapen samt stärker tilltron till den egna förmågan att hantera olika praktiska problem i vardagen. Detta är betydelsefullt för individens och samhällets utveckling och för att främja hållbar utveckling. Eleverna ska också ges förutsättningar att utveckla förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Därigenom kan undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett miljömedvetet förhållningssätt.³

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det skiljer sig åt mellan materialinriktningarna i vilken utsträckning eleverna får en undervisning som fördjupar deras kunskaper om olika materials egenskaper utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Genom att utforma en undervisning som synliggör olika materials egenskaper ur ett hållbarhetsperspektiv kan eleverna få en fördjupad kunskap och förståelse om olika material och hur dess ursprung och framställning påverkar miljön.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ger eleverna en undervisning som bidrar till fördjupad förståelse och kunskap om olika material utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

I vilken utsträckning omfattas slöjdämnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Inom denna frågeställning granskas i vilken utsträckning rektorn organiserar skolans jämställdhetsarbete kopplat till slöjdämnet. Vidare omfattar granskningen lärarnas arbete med jämställdhet i slöjdundervisningen.

Skolinspektionen bedömer följande: Slöjdämnet omfattas i låg utsträckning av ett jämställdhetsperspektiv.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av slöjdundervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

² Lgr22, 2.2 Kunskaper.

³ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdamnet

Granskningen visar att rektorn i begränsad omfattning har organiserat slöjdamnet så att elever oavsett könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Rektorn har delvis organiserat så att flickor och pojkar möts i slöjdundervisningen, men ser inte till att elever i årskurs 9 får göra ett medvetet och underbyggt val av materialinriktning. Det framgår av intervjuer med rektorn, lärare och elever samt dokument som har begärts in av huvudmannen att samtliga elever läser båda materialinriktningarna växelvis under årskurs 7 och 8 samt att flickor och pojkar blandas i elevgrupperna för respektive materialinriktning. Inför årskurs 9 får eleverna däremot välja materialinriktning, men av intervjuer med såväl rektorn som lärare och elever framgår att valet som eleverna gör inte är medvetet och underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Enligt lärarna är det viktigt att eleverna får pröva på att arbeta med respektive materialinriktning i årskurs 7 och 8 innan de sedan får välja själva. Lärarna berättar att eleverna väljer materialinriktning fritt och att lärarna visserligen gör vissa överväganden som i förlängningen kan leda till samtal med specifika elever, men uppger samtidigt att det är elevernas intresse som främst styr valet. Även om lärarna beskriver att fördelningen kan skilja sig mellan olika elevgrupper i årskurs 9 framgår av Skolinspektionens lektionsobservationer att i åtminstone en elevgrupp hade samtliga flickor valt materialinriktningen textil medan näst intill alla pojkar i sin tur hade valt trä och metall. Dokument som har begärts in från huvudmannen visar att sammantaget i årskurs 9 har över tre fjärdedelar av flickorna valt materialinriktningen textil medan nästan samma andel gäller för pojkar som har valt inriktningen trä och metall detta läsår. Enligt rektorn strävar lärarna efter att elever ska välja oberoende av könstillhörighet, men rektorn beskriver att eleverna trots detta landar i traditionella val. De intervjuade eleverna uppger dock att lärarna inte har samtalat med dem om dessa val, hur de ska tänka inför valet eller lyft någonting utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Lärare ger uttryck för att det kan finnas ett behov av att arbeta mer med den här problematiken och att de eventuellt borde lägga mer tid och betoning i undervisningen på jämställdhetsaspekten i syfte att verka för jämnare fördelning av flickor och pojkar mellan elevgrupperna. Vidare framgår av intervjuer med lärare att flickor och pojkar har fått arbeta med kombinationsmöjligheter inom respektive materialinriktning däribland läder, metall, plast.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Granskningen visar att lärarna sällan lyfter föreställningar och normer om kvinnligt och manligt med eleverna.

Lärarna samtalar sällan med eleverna om olika föreställningar om kvinnligt och manligt. Såväl lärare som elever uppger i intervjuer att samtal om jämställdhetsfrågor i förhållande till slöjdämnet sällan sker. Endast få exempel framkommer i intervjuerna. En lärare berättar att de har fört något samtal om hantverksyrken och skillnader i löner samt att det är viktigt att få in fler kvinnor i mansdominerade yrken. Enligt lärare har diskussioner också handlat om jämställdhet inom förhållanden och vikten av att även män ska kunna laga sina egna kläder. En lärare beskriver att det är viktigt att lära elever att bli självständiga och att de exempelvis ska kunna sy upp gardiner eller laga olika föremål i hemmet. Lärare beskriver att det kan bli en mer framträdande jargong i vissa elevgrupper, särskilt i dem som får en stor övertikt pojkar, och att lärarna då behöver markera om eleverna uttrycker sig olämpligt. Av intervjuer med elever framgår att det kan se lite olika ut hur de sitter eller delar arbetsplatser i slöjdsalarna. En del elever beskriver att de ofta själva får bestämma och att det leder till en uppdelning mellan flickor och pojkar. Eleverna uppger dock att de inte upplever att de blir bemötta på olika sätt utifrån könstillhörighet utan att lärarna utmanar dem som individer.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 3

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Organisera så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor

oberoende av könstillhörighet.⁴ Av kursplanen i slöjd framgår att eleverna i årskurs 7–9 ska få prova materialen metall, textil, trä och andra material. Eleverna ska även få prova materialens kombinationsmöjligheter med varandra.⁵

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte har organiserat så att det val av materialinriktning som eleverna gör till årskurs 9 blir medvetet och underbyggt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Genom att rektorn ser till att flickor och pojkar görs medvetna om traditionella könsmonster och uppmärksammas på att de kan göra vilket val de vill oavsett könstillhörighet ökar möjligheten till ett underbyggt val. Dessutom ökar möjligheten att utveckla tankar om normer för vad som anses kvinnligt och manligt samt att motverka traditionella könsroller och könsstereotypa val. För att elever inte ska fastna i traditionella könsmonster behöver både flickor och pojkar få möjlighet att arbeta med olika material, som trä, metall och textil, samt utforska hur dessa kan kombineras.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn organiserar slöjdämnet så att elevernas val av materialinriktning görs medvetet och underbyggt samt att både flickor och pojkar får prova olika materials kombinationsmöjligheter med varandra.

Utvecklingsområde 4

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Reflektera och diskutera löpande olika frågor kring jämställdhet med eleverna samt utmana eleverna i val av material och metod utifrån föreställningar om kvinnligt och manligt.

Av läroplanen framgår att skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och

⁴ Lgr22, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁵ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.⁶

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärare sällan lyfter frågor kopplat till jämställdhet med eleverna i slöjdundervisningen. Genom att synliggöra och diskutera traditionella könsmonster samt utmana de föreställningar som flickor och pojkar kan ha ges eleverna möjlighet att utveckla en ökad medvetenhet om könsbundna normer. Detta kan i sin tur bidra till att motverka begränsningar i deras vardag och i framtida val, exempelvis vad gäller utbildning och yrkesinriktning.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärare löpande reflekterar och diskuterar olika frågor kring jämställdhet med eleverna samt utmanar eleverna i val av material och metod utifrån deras föreställning om kvinnligt och manligt. Skolverket har material som kan användas i detta arbete.⁷

På Skolinspektionens vägnar

X Sofia Granberg

Beslutsfattare
Signerat av: Sofia Granberg

X Roger Persson

Föredragande
Signerat av: Roger Persson

I handläggningen av ärendet har även Malin Hennius, utredare, deltagit.

⁶ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

⁷ [Skolverket \(2025\). Aktivt jämställdhetsarbete i skolan](#). Hämtad 2026-03-26.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Forssaklackskolan den 18 februari 2026. Besöket genomfördes av utredarna Roger Persson och Malin Hennius.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Borlänge kommun med grundskola, årskurserna 7–9. På skolenheten går cirka 400 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Två lektionsobservationer
- Två gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska vissa kvalitetsaspekter i undervisningen i ämnet slöjd i grundskolans högstadium. Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram inom de olika frågeställningarna.

Granskningens frågeställningar

1. I vilken utsträckning får eleverna en slöjdundervisning som främjar deras möjligheter att arbeta med processen i fokus?
2. I vilken utsträckning ges elever möjlighet att utveckla kunskaper om hållbar utveckling?
3. I vilken utsträckning omfattas slöjdamnet av ett jämställdhetsperspektiv?

Kvalitetskriterier

Processinriktat lärarstöd

Lärarstödet är processinriktat så att eleven visas på möjliga alternativ för att kunna utveckla idéer samt utveckla och använda olika strategier för att lösa sin arbetsuppgift.

Lärarstödet är stöttande och innehåller dialog i form av formativ respons under arbetsprocessen.

Utmanande undervisning

Undervisningen är motiverande och utmanande så att alla elever, oavsett nivå i kunnande, stimuleras till utveckling.

Arbetsformerna varierar mellan individuellt arbete och arbete i par eller grupp så att eleverna kan dela erfarenheter i ett gemensamt lärande.

Reflektion över process och resultat

Undervisningen innehåller moment där eleverna löpande uppmanas att, tillsammans med lärare, reflektera över sin arbetsprocess, inklusive resultat, i syfte att främja utveckling av handlingsberedskap, kreativitet och självständighet.

Material- och metodkunskap

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna en fördjupad förståelse av olika materials egenskaper och ursprung utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen innehåller moment för att ge eleverna kunskap om slöjdmeter för framställning av funktionella och hållbara slöjdprodukter.

Reflektion och val under arbetsprocessen

Undervisningen utformas så att eleverna ges möjlighet att reflektera kring hur det egna arbetet påverkar miljön och välja hur de i den egna slöjdprocessen kan använda olika metoder för resurshushållning.

Skolans jämställdhetsarbete för slöjdämnet

Rektor organiserar slöjdämnet så att elever, oberoende av könstillhörighet möts och arbetar tillsammans.

Jämställdhetsperspektiv i undervisningen

Läraren reflekterar och diskuterar föreställningar och normer om kvinnligt och manligt tillsammans med eleverna.

Läraren arbetar inom undervisningen för att vidga och utmana elevernas föreställningar utifrån icke-könstraditionellt perspektiv i val av material och metod.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.⁸

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹ Vidare ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.¹⁰

Av skollagen framgår vidare att alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.¹¹

Av läroplanen framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska även främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer.¹²

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd.¹³ I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan ska:

⁸ 26 kap. 20 § skollagen.

⁹ 1 kap. 4 § skollagen.

¹⁰ 1 kap. 5 § skollagen.

¹¹ 3 kap. 2 § skollagen, se även 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen gällande extra anpassningar och särskilt stöd.

¹² Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹³ 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

- erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt
- ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt och ansvarsfullt sätt, kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga.

Lärarna ska:

- sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.
- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan och ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel
- organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar.¹⁴

Undervisningen i ämnet slöjd ska enligt kursplanen syfta till att eleverna utvecklar förmågan att formge och framställa föremål genom att arbeta med olika material och hantverkstekniker. Eleverna ska bland annat:

- ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar
- ges förutsättningar att arbeta med färg, form och funktion för att skapa olika estetiska och kulturella uttryck
- ges förutsättningar att utveckla idéer samt överväga olika lösningar och tillvägagångssätt i slöjdarbetet
- ges möjligheter att reflektera över arbetsprocesser och resultat för att fördjupa sitt lärande.¹⁵

Det centrala innehållet i slöjd för årskurs 7–9 består av följande tre delar: Slöjdens material, verktyg och hanterverkstekniker, slöjdens arbetsprocesser samt slöjdens uttryck och betydelse för hållbar utveckling. Innehållet i undervisningen inom ”slöjdens arbetsprocesser” handlar bland annat om slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning samt reflektion över arbetsprocessen och resultatet. Det

¹⁴ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Lgr22, 5 Kursplaner, 5.17 Slöjd.

handlar även om hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.¹⁶

När det gäller kunskaper om hållbar utveckling framgår i läroplanens första del avseende skolans uppdrag att en viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter att både ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.¹⁷

Vidare anges i kursplanen för slöjd att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmågan att välja och hantera material för att främja hållbar utveckling. Undervisningen i ämnet slöjd ska ge eleverna förutsättningar att utveckla förmåga att reflektera över arbetsprocesser och resultat utifrån kvalitet, uttryck och hållbar utveckling. En del av det centrala innehållet för årskurs 7–9 handlar bland annat om jämförelser mellan olika slöjdmaterial utifrån deras kvalitet och påverkan på miljön, resurshushållning genom återbruk, reparation samt vård av material och föremål.¹⁸

Avseende skolans jämställdhetsarbete och jämställdhetsperspektiv i undervisningen framgår följande i läroplanens första del. Skolan ska:

- aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet
- synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling
- organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.¹⁹

Vidare framgår att skolan aktivt ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. Skolan ska också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Lgr22, 2.2 Kunskaper.

¹⁸ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.17 Slöjd.

¹⁹ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter.²⁰

I läroplanens andra del anges vidare att alla som arbetar i skolan i sin verksamhet ska:

- bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet
- utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt i det vardagliga arbetet.

Läraren ska:

- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor
- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²¹

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²² Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas förutsättningar och behov.²³ På skolenhetsnivå ansvarar rektorn för att det görs ett arbete med att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.²⁴

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår bland annat att rektorn:

- har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen
- ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna
- har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att utbildningen och undervisningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och

²⁰ Lgr22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²¹ Lgr22, 2.1 Normer och värden.

²² 2 kap. 9 § skollagen.

²³ 2 kap. 10 § skollagen.

²⁴ Se 4 kap. 4–6 §§ skollagen.

organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet.²⁵

²⁵ Lgr22, 2.8 Rektorns ansvar.